

**ผลการเรียนแบบร่วมมือ แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4
ที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**
**The Effects Student Teams Achievement Division Cooperative Learning
Supplemented with The Great 4 Truths Method on Problem Solving
Abilities and Achievement in Economics Strand of Prathomsuksa 4 Students**

มะลิ จันทร์ศรี (Mali Chansri) *

กฤตวรรณ คำสม (Kittawan Khamsom) **

สมชาย วรภิเษมสกุล (Somchai Vollakitkasemsakul, Ed.) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ที่เรียน ด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ดำเนินการโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านหม้อเหนือ (หลวงปู่เหรียญอุปถัมภ์) อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบ ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ หลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ วิธีสอนแบบอริยสัจ 4

Keywords: Student Teams Achievement Division Cooperative Learning, The Great 4 Truths

* นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

** อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตร สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were to 1) study and compare the students problem solving abilities before and after learning, and 2) study and compare the student learning achievement on Economics Strand before and after learning by Student Teams Achievement Division supplemented with The Great 4 Truths Method. The samples of this study were Prathomsuksa 4 students in academic year 2012 of Ban Mo Naue School (Luang Pu Rian Upatum) Srichiangmai District, Nongkhai Province. The office of Nongkhai Primary Education Service Area 1. The research instruments included 8 lesson plans of economics subject, problem solving abilities test and achievement test with reliability. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Dependent Sample t-test.

The findings were as follows:

1. The mean score of students problem solving abilities after learning by Student Teams Achievement Division supplemented with The Great 4 Truths Method of Prathomsuksa 4 students was higher than before learning through the treatment at the .01 level of significance.
2. The mean score of students learning achievement on economics subject of Prathomsuksa 4 students was not less than the standard at 80 percent and the mean score of student learning achievement on Economics Subject was higher than before learning through the treatment at the .01 level of significance.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาระเศรษฐศาสตร์ เป็นสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระที่มุ่งศึกษา และอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของส่วนรวมได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการศึกษาเศรษฐศาสตร์ จะช่วยให้มนุษย์ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งยังอยู่ในวัยเรียน และยังไม่มียาได้เป็นของตนเอง ให้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าของเงิน การใช้จ่ายเงินและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า การออม ตลอดจนนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อการเลือกอาชีพในอนาคต ผู้เรียนสาระเศรษฐศาสตร์ จะรู้จักหาทางเลือกในการใช้ทรัพยากร แรงงาน และเวลา อย่างมีเหตุผล และมีเป้าหมายมากขึ้น นอกจากนี้การมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์อย่าง

ถูกต้องจะช่วยแก้ไขปัญหาค่าความขาดแคลน ความขัดสนเดือดร้อน และช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งประเทศ ให้ตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมให้ได้มากที่สุดและดีที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ สลาวิน (Slavin) กล่าวว่า เป็นวิธีที่เหมาะสมกับหลาย ๆ วิชา เช่น คณิตศาสตร์ ภาษา ศิลปะ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น โดยครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน โดยจัดให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถ เพศ เชื้อชาติ แตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการสอนครูจะเป็นผู้สอนบทเรียน ส่วนนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยทุกคนในกลุ่มต้องแน่ใจว่าสมาชิกในกลุ่มของตนได้เรียนรู้บทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง สุดท้ายจะมีการประเมิน การเรียนเป็นรายบุคคล โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน คะแนนของแต่ละคนจะถูกเปลี่ยนเป็นคะแนนของกลุ่ม (Slavin, 1978: 5-73) รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์

เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะได้รับทั้งวิชาการไปพร้อมกับคุณธรรม และจริยธรรม โดยมีขั้นตอนการนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น (Class Presentation) ชั้นการเรียนแบบกลุ่มย่อย (Team Student) ชั้นการทดสอบย่อย (Test) ชั้นการให้คะแนนพัฒนาตนเอง (Individual Improvement Scores) และชั้นการได้รับการยกย่อง (Team Recognition) ตามลำดับการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัวและตามศักยภาพของตนเองในการร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ปรัชญา หรือ อภิปราย แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล และร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ โดยสมาชิกในกลุ่มต้องช่วยกันรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่มีให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในปัญหา และการกำจัดต้นตอของปัญหา (สาโรช บัวศรี, 2528: 93) สาโรช บัวศรี เป็นผู้ริเริ่มความคิด ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในกระบวนการแก้ปัญหา โดยประยุกต์หลักอริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข 2) ขั้นตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน 3) ขั้นทดลอง และเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 เสริมในการเรียนแบบร่วมมือ แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ขั้นที่ 2 การเรียนแบบกลุ่มย่อย

ผู้วิจัย จึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยนำเอาการเรียนแบบร่วมมือ แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4

มาใช้ในการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ว่าจะส่งผลต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอน แบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนการสอน สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ที่ผู้วิจัยได้นำการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นการนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ขั้นการเรียนแบบกลุ่มย่อยเสริมด้วยวิธีสอน แบบอริยสัจ 4 ขั้นการทดสอบย่อย ขั้นการให้คะแนนพัฒนาตนเอง และขั้นการได้รับการยกย่อง

2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนใน การใช้ความรู้ ความคิดโดยการนำประสบการณ์เดิมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถ

วัดได้จากการใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นระบุปัญหา ชั้นวิเคราะห์ปัญหา ชั้นเสนอวิธีแก้ปัญหา และชั้นวิเคราะห์และสรุปผล ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักการของอริยสัจ 4 ตามแนวคิดของ สาโรช บัวศรี (2528)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนตามจุดประสงค์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของบทเรียนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยครอบคลุมด้านความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

2. **ประชากร** ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาศรีเชียงใหม่ กลุ่มที่ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จังหวัดหนองคาย จำนวน 50 คน จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 3 ห้อง

3. **กลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 22 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านหม้อเหนือ (หลวงปู่เหรียญอุปถัมภ์) อำเภอศรีเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จังหวัดหนองคาย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรต้น คือ การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4

2) ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 จำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

2) แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ปฐมนิเทศก่อนเรียน ในสัปดาห์แรก ก่อนทำการสอน เพื่อชี้แจงวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4

2) ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3) ดำเนินการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 จำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

4) ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นโดยใช้แบบทดสอบ ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทำค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบทีแบบไม่อิสระ

2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสงฆ์ 4 คะแนนหลังเรียนโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 7.91 คิดเป็นร้อยละ 39.55 และหลังเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ย 15.77 คิดเป็นร้อยละ 78.86 และนักเรียน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 12.45 คิดเป็นร้อยละ 41.52 และหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 24.05 คิดเป็นร้อยละ 80.15 ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1.1 การจัดการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล เนื่องจากระดับขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นที่ 1 การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น นำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำนักเรียน เล่นเกม ร้องเพลง เคลื่อนไหวร่างกายหรือดูภาพข่าว สื่อต่าง ๆ นำเสนอบทเรียน

ใหม่ต่อทั้งชั้น อธิบายและยกตัวอย่างประกอบ ขั้นที่ 2 การเรียนแบบกลุ่มย่อย แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน คละความสามารถ เก่ง ปานกลางและอ่อน ในอัตราส่วน 1:2:1 ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และผู้นำเสนอ แจกใบความรู้ ให้นักเรียน ร่วมกัน ศึกษา ใบความรู้ สนทนา แสดงความคิดเห็น และทำแบบฝึกหัด ขั้นที่ 3 การทดสอบย่อย ให้นักเรียน ทำแบบทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 4 การให้คะแนนพัฒนาตนเอง ตรวจสอบแบบทดสอบนำคะแนนของแต่ละคนไปหาคะแนนพัฒนาการ ซึ่งหาได้โดยวิธีการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบย่อยกับคะแนนพื้นฐาน เพื่อหาความแตกต่างและปรับเป็นคะแนนพัฒนาการ และนำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนมาหาค่าเฉลี่ย เป็นคะแนนพัฒนาการของกลุ่ม ขั้นที่ 5 การได้รับการยกย่อง นำคะแนนของนักเรียนแต่ละกลุ่มติดประกาศ ให้นักเรียนทุกคนรับทราบ นักเรียนร่วมกันสรุปว่ากลุ่มใดบ้างได้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้รับการยกย่องและยอมรับ สอดคล้องกับ สลาวิน กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นการแบ่งนักเรียนในห้องเป็นกลุ่มย่อย เพื่อศึกษาเรื่องใด เรื่องหนึ่งร่วมกัน โดยสมาชิกแต่ละคนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ หลังจาก ที่สมาชิกแต่ละคนทำงานที่ตนได้รับมอบหมายเสร็จ สมาชิกจะนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่มโดยอาจมีการทบทวนเพื่อให้ผลงานกลุ่มที่ทำด้วยกันราบรื่นและต่อเนื่อง นำผลงานของกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน ข้อดีของกลุ่มผลสัมฤทธิ์ คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกลุ่มที่มีความหลากหลาย ผู้ที่เรียนช้า จะได้รับความช่วยเหลือทำให้ตนเองเข้าใจมากขึ้น จึงเป็นวิธีที่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ บุตรสาระ (2554) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาปลายเปิดเน้นสถานการณ์ ในชีวิตประจำวัน วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบฝึก

ทักษะการแก้ปัญหาปลายเปิดเน้นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันวิชาคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความคงทนในการเรียนรู้ และมีเจตคติต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาปลายเปิดเน้นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับดี

1.2 วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ และคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุและผล อีกทั้งผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และรอบคอบ ในการใคร่ครวญปัญหาของคำถามแล้วสืบสาวไปหาสาเหตุ โดยการใช้สมมติฐานที่อยู่รวบรวมการค้นหาคำตอบ แล้วสรุปข้อเท็จจริงโดยมีการกระตุ้นผู้เรียนรวมถึงสร้างบรรยากาศในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกไม่เครียดจนเกินไป เป็นวิธีสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีขั้นตอนในการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นทุกข์ (ขั้นกำหนดปัญหา) ซึ่งปัญหาคือความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ โดยผู้สอนใช้คำถามหรือกำหนดสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้นักเรียนหาขอบเขตของปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นสมุทัย (ขั้นแยกแยะสาเหตุของปัญหา) นักเรียนช่วยกันหาสาเหตุของปัญหา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มแล้วนำมาแยกแยะสาเหตุที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งอธิบายเหตุและผลของปัญหาได้ ขั้นที่ 3 ขั้นนิโรธ (ขั้นเลือกแนวทางปฏิบัติ) ผู้เรียนร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาโดยการนำปัญหามาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย ขั้นที่ 4 ขั้นมรรค (ขั้นสรุปแนวทางปฏิบัติ) เป็นผลมาจากขั้นที่ 3 เมื่อได้แนวทางแก้ปัญหามากมายแล้ว ขั้นมรรค จะเป็นการรวบรวมแนวทางแก้ไข และหาข้อสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาที่ใช้แก้ปัญหาได้ตรงเรื่อง ซึ่งสามารถทำให้

นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ได้ดี ดังที่ ลาโซว บัวศรี (2538: 8-10) กล่าวว่า วิธีการสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจ ซึ่งถือเป็นวิธีสอนแม่บทนี้ แท้จริงก็เป็นวิธีสอนแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนในการดำเนินการของพระพุทธองค์ในการแก้ปัญหอันยิ่งใหญ่ของชีวิตกล่าวคือ การดับทุกข์ เป็นขั้นตอนของ การคิดอย่างเป็นระบบ หรือเป็นขบวนการของการใช้ความคิด หรือการใช้ปัญญานั้นเอง การสอนแบบอริยสัจเป็นวิธีที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์ และทราบวิธีการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปพัฒนาสาระเศรษฐศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียน วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นสอดคล้องกับ เพียเจต์ (Piaget, 1962: 120) ได้อธิบายถึงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามทฤษฎี ด้านพัฒนาการเป็นความสามารถของเด็กที่มีการพัฒนาตั้งแต่ขั้นที่ 3 คือ เด็กที่มีอายุ 7-10 ปี จะเริ่มมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบง่าย ๆ ภายในขอบเขตจำกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของได้ศึกษาผลการใช้วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ร่วมกับเทคนิค ผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคงทนในการเรียนรู้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์

2.1 การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ นอกจากจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหา เพิ่มทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สมาชิกในกลุ่มยังมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทุกคนต่างก็มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดกลุ่มแบบละความสามารถแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหา

ที่ผู้สอนเตรียมไว้ นักเรียนร่วมกันศึกษาเนื้อหาและแก้ปัญหา มีการสอบเก็บคะแนนเป็นรายบุคคล แล้วนำไปหาคะแนนพัฒนาการของแต่ละคน แล้วนำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่มกลุ่มไหนได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มมากที่สุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล และถือเป็นความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2548: 265-267) กล่าวว่า การจัดการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เป็นการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-ปานกลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน สมาชิกในกลุ่มได้รับเนื้อหาสาระ และศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกัน เนื้อหาสาระนั้นอาจมีหลายตอนซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอน และเก็บคะแนนของตนไว้ ผู้เรียนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้ายเป็นการทดสอบรวบยอด และนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการกลุ่มใดได้คะแนนสูงสุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ลออ ปิ่นทอง (2549) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามรูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม STAD กับวิธีสอนตามปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามรูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม STAD สูงกว่าวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติต่อการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามรูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม STAD สูงกว่าวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ ภูมิเวียง (2550) ได้ศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระ

การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.33/83.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.71 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้น ร้อยละ 71.00 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนระดับมากที่สุด

2.2 วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีการทางปัญญาในการแสวงหาความรู้ และคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เพราะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะสำคัญ และจำเป็นของมนุษย์ที่ทุกคนสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้โดยตนเองและรับการฝึกฝนจากผู้อื่น การแก้ปัญหตามแนวอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สังคมไทยให้การยอมรับทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง การดำเนินการสอนแบบอริยสัจนั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้าน อารมณ์ สติปัญญา ภูมิหลังของผู้เรียน การเลือกวิธีสอน และเนื้อหาที่สอน มีความสอดคล้องกับความสนใจ สติปัญญาของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ สาโรช บัวศรี (2528: 3) กล่าวว่า วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจเป็นวิธีเดียวกับการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการใช้ความคิด หรือการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “วิธีการแห่งปัญญา” หรือทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร ศรีจันทร์ (2551) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบการเรียนแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเปือยนาสูง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบอริยสัจ 4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 86.80 ดังนั้น ประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบการเรียนแบบอริยสัจ 4 สูงกว่านักเรียนที่ได้รับ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพรรณ พินลา (2554) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปากับการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปากับการจัด การเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) เนื่องจากการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนที่ใช้เวลาค่อนข้างมาก ครูควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของนักเรียน

2) ขั้นตอนการเรียนแบบกลุ่มย่อย ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน ดังนั้น ครูควรเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่นักเรียนในการปฏิบัติงานกลุ่ม ให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานกลุ่มได้ผลดียิ่งขึ้น

3) ขั้นตอนการได้รับการยกย่อง กลุ่มที่ได้คะแนนตามเกณฑ์ ครูควรแจ้งให้นักเรียนทุกคนทราบ มีการชมเชยและมอบรางวัลทุกชั่วโมงเพื่อเป็นกำลังใจ และกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม มีความกระตือรือร้นและตั้งใจเรียน

4) ควรส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดแสดงความคิดเห็นและ

กระตุ้นให้นักเรียนช่างคิด ช่างสังเกต ด้วยการใช้คำถามและให้กำลังใจตลอดเวลา ครูต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคอื่น ๆ เช่น JIGSAW, TGT, GI เป็นต้น ในเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และวิชาอื่น ๆ อย่างหลากหลาย โดยเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน และวัยของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

2) ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ ในเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา เวลา และวัยของผู้เรียน โดยเฉพาะชั้นการเรียนแบบกลุ่มย่อย ซึ่งมีขั้นตอนมาก ใช้เวลามาก ดังนั้น ต้องดูความเหมาะสมของเนื้อหา และเวลาเป็นสำคัญ

3) ควรทำการศึกษาเจตคติหรือความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เพราะความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

4) ควรนำขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้กับสาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพราะนักเรียนได้ฝึกทักษะในการทำงานและคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จารุวรรณ บุตรสาระ. (2554). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาปลายเปิดเน้นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ทศนา แคมมณี. (2548). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย.** พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร ศรีจันทร์. (2551). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบ การเรียนแบบอริยสัจ 4.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ล่อ ปันทอง. (2549). **การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามรูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม STAD กับวิธีสอนตามปกติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

วิภาพรณ พินลา. (2554). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปากับการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สาโรช บัวศรี. (2528). **วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ.** บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2538). **ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพรรณ มีภูเวียง. (2550). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยช่วงอายุ 95 - 110 ปี Life Style of 95 – 110 Years Old Elderly

รุ่งทิพา ทะสังขา (Rungtiva Tasangkha) *

สุวรี ศิวะแพทย์ (Suwaree Rerkjaree) **

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยช่วงอายุ 95-110 ปี กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงวัยที่มีช่วงอายุ 95-110 ปี ที่พักอาศัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สูงวัยเอง และบุตรหลานหรือผู้ดูแล โดยได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้การหาค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจำแนกข้อมูลและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความมั่นคงทางวัตถุและการเงิน พบว่า ผู้สูงวัยอาศัยอยู่กับบุตรหลานในลักษณะครอบครัวขยาย ทำให้มีความมั่นคงปลอดภัย ทางด้านทรัพย์สินเงินทอง ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากรัฐบาลเป็นรายเดือน การใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาหารบำรุงร่างกาย ยารักษาโรค 2) สุขภาพ กิจวัตรประจำวัน สุขภาพอนามัย ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ บุตรหลานหรือผู้ดูแลจะคอยช่วยเหลือตามความจำเป็น ใช้การเดินเป็นการออกกำลังกาย ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่สูบบุหรี่ 3) สัมพันธภาพกับผู้อื่น ผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น การเยี่ยมเยียนระหว่างเครือญาติใกล้ชิด เป็นแบบอย่างด้านการดำเนินชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจสำหรับครอบครัว 4) กิจกรรมในชุมชน สังคม บ้านเมือง พบว่าผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน แม้จะลดบทบาทลงเนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสนองความต้องการการยอมรับ แล้วยังเป็นการเสริมการรู้คุณค่าในตนเองของผู้สูงวัย

Abstract

The objective of this research was to study the life style of the elderly during 95-110 years. The target groups were of the elderly during 95- 110 years living in the North-eastern Region who have given data by themselves and their offspring or caregiver by using the purposive sampling 5 person. The instrument using in this study was the Questionnaire of Quality Life Style, the data were analyzed by calculating the percentage. For the Qualitative Data Analysis was performed by classifying and group based on issue of content.

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย

Keywords: Life Style Elderly

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The research finding found that the samples had the quality life style through 4 components :
1) the security in object and finance that the elderly have lived with their offspring in the extended family that has made them save, they received the monthly allowance from the government, most of payment for the supplementary food and medicine. 2) for their health and hygiene in daily life activity, almost of them could be able to help themselves in the daily routine, their offspring or caregiver will help as needed. They walk as their exercise, they don't drink alcohol and smoke cigarette he. 3) for the relationship with the other, most of the elderly persons have participated in activity with their family for example: visiting the close relative, they are as the model in living and be Spiritual Refuge for their family. 4) for activities in community, society and country, found that they have the activity with community even though they are decreased the role cause their health problem, such activity will be responded the need to be accepted it also enhance the self-esteem of elderly person because of they are being named from society as a senior that have the good model to live which make them feel happy and satisfied.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจสำมะโนประชากรของ U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration Bureau of the Census ในปี ค.ศ. 1996 พบว่า ประชากรโลกกลุ่มผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 550 ล้านคน และคาดว่าจะในปี ค.ศ. 2025 ประชากรกลุ่มนี้จะสูงขึ้นเป็น 1.2 พันล้านคน (U.S. Census Bureau, 1996) สอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทย มีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ ปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.4 ปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 และคาดการณ์ภายในปี 2573 ประชากรกลุ่มนี้จะสูงขึ้นเป็นร้อยละ 25 ของประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 17.8 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) โดยปัญหาจะเริ่มรุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี 2550 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างแท้จริง ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่กำหนดไว้ว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่า

ประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังพบว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุของประเทศไทย มีระยะเวลาที่จะเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุค่อนข้างสั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศ ส่วนประชากรสูงอายุไทยจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 8 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นประมาณร้อยละ 16 ในปี พ.ศ. 2563 หรือใช้เวลาเพียงประมาณ 20 ปี ในการเพิ่มสัดส่วนประชากรสูงอายุเป็นเท่าตัว ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 70 ปี ถึงกว่า 100 ปี (ศิริวรรณ ศิริบุญ และชนิตติ มลิณทางกูร, 2551) ซึ่งหมายถึงว่าประเทศไทยไม่เพียงแต่จะเข้าภาวะวิกฤตในไม่ช้า แต่ยังมีเวลาสั้นมากในการเตรียมการรับมือกับการขยายตัวอย่างมากของภาวะวิกฤตการณ์ผู้สูงอายุ สาเหตุที่ทำให้ประชากรกลุ่มดังกล่าวมีอายุยืนขึ้นเนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะสาขากายแพทย และสาธารณสุขที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาวขึ้น และมี

โอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้ทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น

เมื่อศึกษาข้อมูลด้านอายุขัยพบว่าในประเทศไทย อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพิ่มขึ้นจาก 59 ปี ในปี พ.ศ. 2500 เป็น 72 ปี ในปี พ.ศ. 2548 โดยผู้ชายมีอายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 68 ปี และผู้หญิงมีอายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 75 ปี (กฤตยา อาชวนิจกุล และ ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2548) การที่ผู้สูงอายุมีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการที่จะมีอายุยืนยาวอย่างมีความสุข ดังที่ บรรลุ ศิริพานิช (2529) ได้กล่าวไว้และสรุปได้ว่าการมีชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขนั้น เป็นที่ปรารถนาของทุกคน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การที่จะมีชีวิตยืนยาวอย่างมีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าในปัจจุบันผู้สูงอายุไทยมีอายุยืนอย่างมีความสุขหรือมีคุณภาพเพิ่มขึ้นมาก ดังจะเห็นได้จากการประกวดแม่ 100 ปี महิตล จากปี 2549-2553 พบว่ามีจำนวนผู้สมัครจากทุกภาคของประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้นทุกปี และในปี 2553 มีจำนวนถึง 70 ราย โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกต้องเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรง ดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขทั้งกายและใจ สามารถเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังเจริญรอยตามได้ (ศูนย์ศตวรรษิกชน, 2554) จากข้อมูลดังกล่าวจำกัดเฉพาะผู้สูงอายุเพศหญิงเท่านั้น ทำให้ข้อมูลผู้สูงอายุเพศชายเกิน 100 ปีไม่ปรากฏ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นที่ควรจะทำการศึกษาเพื่อชานรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่มีปรัชญาว่า การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชากรทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการจัดเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ อีกทั้งเพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและหลักประกัน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ถึง 4 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ

ที่มีคุณภาพ มาตรการ 3 การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ มาตรการ 4 การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุมาตรการ 3 ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ มาตรการ 2 สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริการ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

ด้วยปัจจัยดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยตระหนักดีว่าประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าและมีคุณค่ายิ่งต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จากความรู้ความชำนาญที่มีอยู่มาก และหลากหลายที่หาไม่ได้ในกลุ่มอายุอื่น จึงสมควรอย่างยิ่งที่เราทุกคน และสังคมที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ตอบแทนพระคุณท่าน เพื่อให้ท่านได้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิตในบั้นปลาย ดังนั้นควรจะได้รับ การสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่อง การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้และยังเป็นการตอบแทนแก่ผู้สูงอายุที่เคยทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิธีดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มักขาดโอกาสทางสังคม และมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบหรือเกิดปัญหาเพิ่มสูงขึ้น เป็นประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไปในอนาคต รวมทั้งการนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับประชาชนรุ่นหลังได้ศึกษา เรียนรู้จากผลการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และจะส่งผลให้ประชาชนคนไทยได้เตรียมตัวเพื่อให้มีอายุยืนอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

ศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยช่วงอายุ 95-110 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึงวิธีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมในการเข้าถึงคน การบริโภค ล้วนเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งจะกลายเป็นอุปนิสัย เป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่าง ๆ

2. ผู้สูงวัย หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

3. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ หมายถึง การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัย พักผ่อนอย่างเพียงพอในแต่ละวัน รับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ หลีกเลี่ยงจากการดื่มสุรา และสารเสพติดให้โทษอื่น ๆ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เข้ารับการรักษเมือเจ็บป่วย หรือการหาซื้อยารับประทานเองในกรณีรักษาอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ

4. ผู้สูงวัยที่ช่วยตัวเองได้ หมายถึง ผู้สูงวัยที่ทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่อุปสรรคหรือผู้ดูแลจะคอยช่วยเหลือตามความจำเป็น

5. คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลซึ่งประกอบด้วย

5.1 คุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพของบุคคลที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย

5.2 คุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพของบุคคลที่เป็นสิ่งนามธรรม ยกตัวอย่างเช่น ความพึงพอใจ ความสุข อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยช่วงอายุ 95-110 ปี กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงวัยที่มีช่วงอายุ 95-110 ปี ที่พักอาศัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สูงวัยเอง และบุตรหลานหรือผู้ดูแล กลุ่มเป้าหมายได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลและแนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัย ตามกรอบแนวคิดของฉวีวรรณ สมบูรณ์พร้อม (2539) ที่พัฒนาจากกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตของ Flanagan (1978) และ Fillenbaum (1987) โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย (Objective) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพของบุคคลที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รายได้ สุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย (Subjective) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและเป็นประสบการณ์ตรงของบุคคลที่เป็นสิ่งนามธรรม ได้แก่ ความพึงพอใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด คุณธรรม เป็นต้น

จากองค์ประกอบดังกล่าวผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลและหมวดหมู่ตามประเด็นเนื้อหา 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความมั่นคงทางวัตถุและการเงิน 2) ด้านสุขภาพกิจวัตรประจำวัน สุขภาพอนามัย 3) ด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น 4) ด้านกิจกรรมในชุมชน สังคม บ้านเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการสำรวจแหล่งที่อยู่ของผู้สูงวัยตามข้อมูลที่ได้รับ โดยค้นหาที่อยู่ของผู้สูงวัยทุกท่านโดยการสอบถามผู้ที่รู้จักหรือเกี่ยวข้อง

2. เมื่อสามารถค้นหาที่อยู่ของผู้สูงวัยได้แล้วจึงติดต่อกับญาติหรือผู้ดูแลเพื่อขออนุญาตทำการสัมภาษณ์และนัดหมายวันเวลาที่เหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการดังนี้

1) สัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้สูงวัยกลุ่มเป้าหมายและญาติ หรือผู้ที่ดูแลอย่างใกล้ชิด

2) การสนทนากลุ่มจากญาติหรือผู้ดูแลและผู้ใกล้ชิดกับผู้สูงวัย เพื่อศึกษารูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงวัยในแง่มุมต่าง ๆ ในกรณีที่ไม่สามารถทำการสนทนากลุ่มได้จะทำการสัมภาษณ์ระดับลึกกับญาติหรือผู้ดูแลแต่ละคนแทน

3) สังเกตสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของผู้สูงวัย เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม และตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตใช้เทปบันทึกเสียงการสนทนา และถ่ายภาพผู้สูงวัยรวมทั้งบรรยากาศการสนทนาเอาไว้ ในกรณีที่ข้อมูลยังขาดรายละเอียดบางส่วนไป ผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมภายหลัง หรือขอใช้โทรศัพท์สอบถามในบางประเด็นที่ไม่ชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ 2 ลักษณะ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลเบื้องต้นมาลงรหัส และทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ คือ ความถี่ และร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการถอดเทปที่บันทึกเสียงการสนทนาแต่ละครั้ง และจัดพิมพ์ต้นฉบับ

คำสนทนาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และกำหนดรหัสให้ข้อมูลแต่ละประเด็นเพื่อจัดหมวดหมู่ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะทำเป็นบันทึกภาคสนาม (Field Note) โดยลงรายละเอียด ความคิดเห็นของผู้วิจัย และข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจแยกเอาไว้ต่างหาก

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัย 2 ลักษณะ คือ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีอายุ 101 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.0 โดยค่าเฉลี่ยอายุผู้สูงวัย คิดเป็น 102.2 ปี เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ คิดเป็นร้อยละ 80.0 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาที่จังหวัดร้อยเอ็ด คิดเป็นร้อยละ 40.0 ผู้สูงวัยมีสถานภาพเป็นหม้ายทั้งหมด และนับถือศาสนาพุทธทุกคน ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 60.0

เมื่อพิจารณาถึงรายได้ในปัจจุบัน ผู้สูงวัยทุกคนได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากรัฐบาล เดือนละ 500 บาท อาชีพสุดท้ายที่เคยทำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรทำไร่/ทำนา คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนใหญ่พบว่ามีจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 2 คน และ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 เท่ากัน รองลงมามีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 และส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0

ด้านสุขภาพผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีฟันเหลืออยู่ คิดเป็นร้อยละ 80.0 และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 60.0 รวมถึงไม่ใช้ยาประจำ คิดเป็นร้อยละ 80.0 ส่วนใหญ่รักษาตามอาการเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ

การดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ผู้สูงวัยจะนอนหลับไม่ค่อยสนิท คิดเป็นร้อยละ 80.0 สถานที่พักอาศัยปัจจุบันส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 60.0 และบุคคลที่คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นบุตร คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาเป็น

หลาน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีรูปร่างสมส่วน และค่อนข้างพอม ความสามารถในการสื่อสารตอบโต้อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60.0 ส่วนใหญ่ผู้สูงวัยมีการได้ยินไม่ชัดเจนอยู่ในระดับปานกลางและไม่สามารถสื่อสารตอบโต้ได้ คิดเป็นร้อยละ 40.0 เท่ากัน ปัญหาด้านการมองเห็นของผู้สูงวัยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมองเห็นปานกลาง และมองไม่เห็น คิดเป็นร้อยละ 40.0 เท่ากัน ความสามารถในการจำส่วนใหญ่พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 60.0 และพบว่าผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการเดินอยู่ที่พอใช้และเดินไม่ได้เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 20.0 (เป็นการตอบคำถามการรับรู้)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ความมั่นคงทางวัตถุและการเงิน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงวัยอาศัยอยู่กับบุตรหลานในลักษณะครอบครัวขยาย ประกอบด้วยบุคคล 3 วัย คือ ผู้สูงอายุ บุตร และหลาน และในบางครอบครัว อาจมีเหลน อยู่ร่วมด้วย ผู้สูงวัยบางท่านมีบ้านเป็นของตนเอง ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยปัจจุบัน โดยยกให้เป็นมรดกแก่บุตร บางท่านอาศัยอยู่ที่บ้านของบุตรหลาน ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชน หรือหมู่บ้าน การคมนาคมสะดวก มีถนนเข้าหมู่บ้าน ทำให้การติดต่อกับผู้อื่น หรือ หน่วยงานของรัฐ เช่น โรงพยาบาล เป็นไปด้วยความสะดวก ละแวกบ้านส่วนมากเป็นเครือญาติ ทำให้มีความมั่นคงปลอดภัย ทั้งด้านกายภาพ คือ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางจิตใจ คือ ความรู้สึกอุ่นใจ สภาพร่างกายแข็งแรงตามวัย สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ มีเพียง 2 ราย ที่ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องนอนพักบ่อย ทางด้านทรัพย์สินเงินทองส่วนใหญ่มอบให้บุตรหลานเป็นผู้ดูแล นอกจากได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากรัฐบาลเป็นรายเดือน และอีกส่วนได้รับจากบุตรหลานในลักษณะการดูแลค่าใช้จ่าย ไม่ใช่รายได้ประจำ การใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นเรื่อง อาหาร บำรุงร่างกาย เช่น นม โอวัลติน ยารักษาโรค

2) สุขภาพ กิจวัตรประจำวัน สุขภาพอนามัย

ผู้สูงวัยเกือบทั้งหมดช่วยเหลือตนเองได้มี 2 ท่าน ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการนอน อีก

3 ท่าน สามารถลุก เดิน นั่ง และ เดินไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานอะไร มีบางท่านที่ยังปลูกต้นไม้ ทำงานบ้าน เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ต้องใช้กำลังมาก ใช้การเดินเป็นการออกกำลังกาย รับประทานได้ตามปกติ อาหารที่รับประทานเป็นอาหารที่ง่าย เช่น ข้าวสวย ข้าวต้ม ปลา ผัก และผลไม้ รวมทั้งของหวาน ซึ่งบางท่านงดอาหารรสจัด อาหารที่ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ไม่รับประทานคือ เนื้อสัตว์ เนื่องจากการบดเคี้ยวไม่ทัน ส่วนใหญ่ไม่ได้ทานอาหารเสริม หรือ สมุนไพรบำรุงกำลัง โดยทั่วไปดื่มนม หรือ โอวัลติน เป็นประจำ ทั้งหมดไม่ดื่มสุรา หรือ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ รวมทั้งไม่สูบบุหรี่

ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ ไม่ค่อยออกไปนอกบ้าน ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ไปทำบุญ ตักบาตร ทั้งหมดมีความเชื่อและยึดเหนี่ยว พระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งชอบทำกิจวัตรที่เกี่ยวข้องตามหลักศาสนา เช่น ไสยาตร ฟังเทศน์ สวดมนต์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถทำได้ที่บ้าน ทำให้เกิดความสงบ สุข ความพึงพอใจ ส่วนใหญ่พึงพอใจกับการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ มีบุตรหลานดูแลใกล้ชิด หลายท่านพูดถึงความสุขที่ได้รับจากการใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นความอบอุ่นใจที่ได้รับ มีความภาคภูมิใจที่มีอายุยืน ได้รับความนับถือจากชุมชน และความเคารพที่ใคร่จากบุตรหลาน ญาติพี่น้อง มีความรู้สึกต่อตนเองในทางบวก สุขภาพโดยทั่วไปอยู่ในระดับดี เจ็บป่วยรักษาตามอาการ โดยซื้อยามารับประทานเอง ไม่ได้ตรวจสุขภาพประจำปี ที่โรงพยาบาล ยกเว้นผู้มีโรคประจำตัว

3) สัมพันธภาพกับผู้อื่น

ผู้สูงวัยมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเป็นส่วนมาก เช่น การเยี่ยมเยียนระหว่าง เครือญาติ ใกล้ชิด ลดบทบาททางสังคมลง แต่ยังรับรู้ข่าวสารจากสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หรือพูดคุยกับบุตรหลาน เพื่อนบ้าง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข เช่น อสม. ประจำหมู่บ้าน บางท่านยังคงเป็นที่ปรึกษาปัญหาต่างๆ ให้กับบุตรหลาน แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นแบบอย่างด้านการดำเนินชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจสำหรับครอบครัว ภูมิใจในความสำเร็จที่ผ่านมา

ซึ่งยังคงมีหลักฐานให้เห็นในปัจจุบันได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีทรัพย์สินไร่นา ถือครอง และบางส่วนยกให้เป็นมรดก ของบุตรหลาน บางท่านก็ยังคงสงเคราะห์บุตรหลาน เช่นแจกเงิน ขนม ให้บุตรหลาน ในบางโอกาสที่มาเยี่ยมเยียน บริจาคเงินเป็นการกุศล รวมทั้งเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันตามวิถีของคนในชนบท

4) กิจกรรมในชุมชน สังคม บ้านเมือง

ผู้สูงวัยส่วนมากลดบทบาทลงจากเดิมที่เคยมีส่วนร่วมทั้ง กิจกรรมของรัฐ เช่น กิจกรรมการเมืองการเลือกตั้ง หรือความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ปัจจุบันยังคงเหลือกิจกรรมทางศาสนา หรือ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นบางโอกาส เนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย แม้ครอบครัวจะเปิดโอกาสด้วยการพาท่านไปร่วมงานก็ตาม ผู้สูงวัยยังคงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกินที่เป็นของพื้นบ้าน การแต่งกาย รวมทั้งความนิยมชมชอบศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น หมอลำ เป็นต้น ผู้สูงวัยทุกท่านได้รับการยอมรับจากชุมชน เห็นได้จากการได้รับเชิญไปในงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น การผูกแขน ขอพร ตามประเพณี ในฐานะผู้อาวุโสตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยมีความมั่นคงทางวัตถุและการเงิน เนื่องจากการได้รับการดูแลจากบุตรหลาน มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ปลอดภัย และมีรายได้จากเบี้ยผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ผู้สูงวัยดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (1943) ที่กล่าวถึง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์อันได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการทางด้านร่างกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย ในขั้นที่ 2 เป็นความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย จะเห็นได้ว่า ผู้สูงวัยมีความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งมีความมั่นคงทางทรัพย์สิน ในขั้นที่ 3 คือความต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มและความรัก ซึ่งผู้สูงวัยได้รับความรัก ความเข้าใจ การเอื้ออาทร จากสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเครือญาติ

ทำให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต ดังที่ รุ่งโรจน์ วงศ์โย (2547) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ กับเด็กในชุมชนภาคเหนือ พบว่า ผู้สูงอายุและเด็กในชุมชนมีปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ ร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม พบว่าปัญหาและความต้องการมีบางส่วนที่เหมือนกัน ส่วนใหญ่มีความเครียดและวิตกกังวลเกี่ยวกับการเงิน ต้องการให้ลูกดูแลเอาใจใส่ส่วนวสนา จิวส์อากค์ (2551) ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานและสภาพปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้สูงอายุได้รับคือ การจัดสวัสดิการไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ในขณะที่ นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์ (2550) ศึกษาบทบาท องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุเดิมเป็นรูปการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้มแข็งหรือพึ่งตนเองได้ ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้สวัสดิการประสบความสำเร็จคือ การปรับจากสงเคราะห์เป็นส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ

ทางด้านกิจวัตรประจำวัน และสุขภาพอนามัย ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงวัยช่วยเหลือตนเองได้สำหรับบางรายที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้มากนัก ก็จะบุตรหลานคอยดูแลช่วยเหลือ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตประจำวันยังเหมาะสมกับวัย คือไม่หักโหมกับงานหรือภาวะที่ทำให้เกิดความเครียด และได้รับการพักผ่อนที่พอเพียง เห็นได้จากกลุ่มเป้าหมาย มีการนอนพักผ่อนตอนกลางวัน ทำให้ง่ายสบายสดชื่น สามารถฟื้นฟูสุขภาพให้แข็งแรงขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามขั้นพัฒนาการ กล่าวคือ ผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยชรา ที่มีมีความสุขตามสถานภาพของตน มักจะมีสุขนิสัยที่ดีในการดำเนินชีวิต คือ ออกกำลังกายโดยสม่ำเสมอ จะเห็นได้จากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เคยเป็นผู้ทำงานที่ต้องใช้แรงงาน เช่น เป็นเกษตรกรทำไร่ ทำนา บางท่านก็ทำการค้าขาย เป็นการทำงานที่ได้ออกกำลังกาย จึงมีผล

ให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง การรับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วน มีคุณค่า และเพียงพอกับความต้องการจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า ผู้สูงวัยส่วนใหญ่รับประทานอาหารตามธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น และตามฤดูกาล ทำให้ได้สารอาหารที่ดีเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย สอดคล้องกับธัญลีส (2551) ศึกษาวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของผู้สูงอายุชาวเขาเผ่าลีซอที่มีอายุยืนยาว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ ในอดีตออกกำลังโดยการทำไร่ ปัจจุบันออกกำลังโดยการทำงานบ้าน และเดินเล่น เข้านอนแต่หัวค่ำ ตื่นแต่เช้าตรู่ นอนพักหลังมือเที่ยง รับประทานอาหารครบ 3 มื้อ นิยมปรุงอาหารด้วยวิธีแกงและปิ้งย่าง นิยมดื่มชา มีความเครียดจากการที่ไม่มีเงิน และกลัวลูกทอดทิ้ง แต่มีแนวทางการลดความเครียด จากความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว เครือญาติที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ทางด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น นับเป็นอีกปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยมีความสุขในการดำเนินชีวิต การเยี่ยมเยียนระหว่างเครือญาติ การพบปะกับเพื่อนฝูงหรือบุคคลอื่น ๆ ช่วยให้ผู้สูงวัยมีความสุขสดชื่น เบิกบาน รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร คงเอี่ยม (2548) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การให้แรงสนับสนุนผู้สูงอายุของครอบครัวและการรับรู้แรงสนับสนุนจากครอบครัว ผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง การรับรู้แรงสนับสนุนจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้แรงสนับสนุนจากครอบครัว และการรับรู้แรงสนับสนุนจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ Lawton, Moss และ Duhamel (1995 อ้างถึงในเพ็ญณี แร่อท และคณะ, 2553) ศึกษาคุณภาพชีวิตในแต่ละวันของผู้เข้ารับบริการในสถานดูแลคนชรา พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 55 ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่วนที่เหลือต้องการรับการกระตุ้นทางสังคม

การทำกิจกรรมในชุมชน สังคม ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงวัยส่วนมากลดบทบาทลงจากเดิมที่เคยมีส่วนร่วมทั้ง กิจกรรมของรัฐ เช่น กิจกรรมการเมือง การเลือกตั้ง ปัจจุบันยังคงเหลือกิจกรรมทางศาสนา หรือ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับชุมชน เป็นบางโอกาส เนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย ผู้สูงวัยทุกท่านได้รับการยอมรับจากชุมชน เห็นได้จากการได้รับเชิญไปในงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นในฐานะผู้อาวุโสตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย กิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสนองความต้องการ การยอมรับแล้วยังเป็นการเสริมการรู้คุณค่าในตนเองของผู้สูงวัย เนื่องจากการยกย่องจากสังคมในฐานะผู้อาวุโสที่มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี อันเป็นขนบธรรมเนียมของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้ผู้สูงวัยมีความสุข และพึงพอใจต่อสิ่งที่ตนได้รับจากสังคม สอดคล้องกับ พงษ์ไพบุลย์ ศิลาวราเวช (2545) ศึกษาสถานภาพ และบทบาทของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีความภูมิใจในสถานภาพ โดยเห็นว่าครอบครัวและชุมชนให้การยอมรับ เพราะเห็นคุณค่าและให้เกียรติยกย่อง ได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ข้อมูลของสำนักงานท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยความลำบาก ทั้งนี้สำหรับผู้สูงวัยที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ อาจมีหลายสาเหตุ เช่น เสียชีวิตไปแล้วแต่ญาติไม่ได้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ทำให้การจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานราชการไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นหน่วยงานรัฐบาลควรมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านผู้สูงอายุ อันเป็นแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

2) จากการศึกษาข้อมูลทำเนียบองค์กรชมรมด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2553 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏว่าบางแห่งมีข้อมูลเพียงรายชื่อประธานชมรมผู้สูงอายุไม่มีหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ และบางชมรมได้

มีการเปลี่ยนประธานชมรมไปแล้ว ดังนั้น ควรจะมีการจัดทำทำเนียบองค์กรชมรมด้านผู้สูงอายุ เป็นข้อมูลปัจจุบันในทุกปี

3) กลุ่มเป้าหมายบางรายมีปัญหาในการสื่อสาร เนื่องจากสภาพร่างกาย เช่น หูตึง มีอาการหลงลืม ไม่สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ ต้องสอบถามข้อมูลจากบุตรหลาน หรือผู้ที่ดูแล ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลแหล่งที่สองอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรมีการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อมิให้เกิดความคลาดเคลื่อน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุช่วงอายุ 95 - 110 ปี ในเชิงปริมาณและคุณภาพในทุกจังหวัดหรือทุกภาคของประเทศไทย

เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า หรือเผยแพร่ เพื่อให้มีการเตรียมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2) ควรมีการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกิน 100 ปี ระหว่างเขตชนบทกับเขตในเมือง หรือระหว่างภาคต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความเท่าเทียมกัน

3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุทุก ๆ ด้านเนื่องจาก ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าและมีคุณค่ายิ่งต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จากความรู้ความชำนาญที่มีอยู่มาก และหลากหลายที่หาไม่ได้ในกลุ่มอายุอื่น จึงสมควรอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องดูแลเอาใจใส่ตอบแทนพระคุณ เพื่อให้ท่านได้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิตในขั้นปลาย

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล. (2548). **ประชากรและสังคม**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิราพร คงเอี่ยม. (2548). **ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉวีวรรณ สมบูรณ์พร้อม. (2539). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ใต้ ถิ่น ไทยลาว ที่อาศัยในเขตชนบทจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัญชลี เข้มเพชร. (2551). **วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุชาวเขาเผ่าลีซอที่มีอายุยืนยาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์. (2550). **การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการจัดระบบสวัสดิการ ผู้สูงอายุในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2529). **ทำอะไรอายุจึงยืนยาวอย่างมีความสุข**. ในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, **คนไทยอายุยืน**. หน้า 22-23. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พงษ์ไพบูลย์ ศีลวราเวทย์. (2545). **สถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี**. ค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2554, จาก http://coit.kru.ac.th/research/index.php?option=com_content&task=view&id=122&Itemid=85
- เพ็ญณี แร่อท และคณะ. (2553). **รายงานโครงการกิจกรรมการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาสังคม.

รุ่งโรจน์ วงศ์โย. (2547). **ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุกับเด็กในชุมชนภาคเหนือ.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วาสนา จิวสำอางค์. (2551). **กลยุทธ์ในการจัดการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดฉะเชิงเทรา.** รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริวรรณ ศิริบุญ และชเนตติ มลิินทางกูร. (2551). **ผู้สูงอายุ.** ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2553,

จาก http://www.cps.chula.ac.th/research_division/article_ageing/ageing_001.html

ศูนย์ศตวรรษิกชน. (2554). **แม่ 100 ปี มหิดล-วันแม่ปี 2553.** ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2554,

จาก <http://www.thaicentenarian.mahidol.ac.th/TECIC/index.php/for-elderly/news/mother/151--100-2553>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). **ผู้สูงอายุไทย.** กรุงเทพฯ: กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติแห่งชาติ.

Fillenbaum, G. (1987). Measure of Well being in the Elderly. In **Measurement in Health
Promotion and Protection.** pp. 151-173, Abelin, T. et al. eds. Copenhagen : WHO.
Regional office for European Series.

Flanagan, J. (1978). A research approach to improving quality of life. **American Psychologist,**
31(2): 138-147.

Maslow, A. H. (1943, July). A Theory of Human Motivation. **Psychological Review.** 50. 370-396

U. S. Census Bureau. (1996, December). **“Global Aging into 21st Century”** Washington DC: U.S.
Department of Commerce, Bureau of the Census, National Institute and Aging.